

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta arviomuistiosta. Digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen keskeinen tavoite on luoda viranomaisen hallinnoiman ydinidentiteettitiedon (väestötietojärjestelmä) henkilöön liittämistä digitaalinen todistus.

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Arviomuistiossa todetaan, että digitaalinen todiste henkilöllisyydestä ja tämän tallentamiseksi sekä osoittamiseksi tarvittava menetelmä (esimerkiksi digitaalinen lompakko) ovat pääosin vielä kansallisesti ja EU-tasolla sääntelemätöntä toimintaa. EU-tason sääntelyyn on kuitenkin tunnistettu tarve kehittää EU:n laajuista turvallista sähköisen tunnistamisen kehikkoa, joka mahdollistaisi ihmisille hallita omaa digitaalista identiteettiään ja joka mahdollistaisi pääsyn julkisen ja yksityisen sektorin palveluihin ja rajat ylittäviin palveluihin. Kansallinen Digitaalinen henkilöllisyys -hanke on samansuuntainen EU-tavoitetilan kanssa.

Digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen arvioidaan mahdollistavan entistä laajemmat julkisen sektorin digitaalisten palvelujen käyttömahdollisuudet, laajentavan käyttäjäryhmiä, joilla olisi mahdollisuus osoittaa henkilöllisyytensä sähköisesti asioidessa sekä parantavan yksilön mahdollisuuksia hallita itseään koskevien tietojen välittämistä digitaalisiin palveluihin. Valtion rekistereissä olevia vahvistettuja tietoja voitaisiin tuoda henkilön identiteettilompakkoon, josta henkilö voisi osoittaa omia tietojaan sekä julkiselle että yksityiselle sektorille. Tulevaisuuden tavoitteena on, että digitaalisen todistuksen ydinidentiteetin ja henkilön liitoksesta voisi tallentaa valtion tuottaman digitaalisen lompakon lisäksi muihinkin lainsäädännössä asetetut vaatimukset täyttäviin digitaalisiin lompakoihin. Oikeusministeriö toteaa, että arviomuistiossa esitetyt tavoitteet ja toiminallinen ratkaisu ovat lähtökohtaisesti kannatettavia.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ks. kohta 1

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa esitetyn oikeudellisen arvion mukaan digitaalisen henkilöllisyyden tuottamisesta ja siihen liittyvästä tunnistuspalvelusta tulisi säätää erikseen lailla. Sääntelyssä tulisi ottaa kantaa ainakin viranomaisten tehtäviin, tietojen käsittelyyn, tuotettavaan palveluun ja sen käytettävyyteen erilaisissa asiointitilanteissa. Lisäksi sääntelyssä olisi huomioitava luotettavuutta ja turvallisuutta koskevat edellytykset. Oikeusministeriö toteaa, että hankkeen jatkovalmistelussa ja lainvalmisteluvaiheessa tulisi kiinnittää huomiota myös tiedonhallintaan, tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviin kysymyksiin.

Arviomuistiossa esitetyn toiminnallisen ratkaisun mukaan valtion ydinidentiteetistä luovutettaisiin tietoja sekä viranomaisten että yksityisen sektorin toimijoiden käsiteltäväksi siten, että henkilö itse käynnistäisi tietojen luovutuksen eri tahoille. Viranomaisen ei lähtökohtaisesti voi käsitellä henkilötietoja suostumuksen perusteella. Perustuslakivaliokunta on katsonut perusoikeusrajoituksen kohteeksi joutuvan henkilön suostumuksella voivan sinänsä olla merkitystä valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa, mutta pitänyt tällaista sääntelytapaa kuitenkin ongelmallisena ja korostanut suurta pidättyväisyyttä suostumuksen käyttämisessä perusoikeuksiin puuttumisen oikeutusperusteena. Valiokunta on pitänyt oleellisena sitä, mitä voidaan pitää oikeudellisesti relevanttina suostumuksena tietyssä tilanteessa, ja edellyttänyt suostumuksenvaraisesti perusoikeussuojan puuttuvalta lailta muun muassa tarkkuutta ja täsmällisyyttä, säännöksiä suostumuksen antamisen ja sen peruuttamisen tavasta, suostumuksen aitouden ja vapaaseen tahtoon perustuvuuden varmistamista sekä sääntelyn välttämättömyyttä (PeVL 19/2000 vp, s. 3/II, PeVL 27/1998 vp, s. 2/II sekä PeVL 19/2000 vp, s. 3/II). Vastaavasti tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 43 mukaan suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle, jos rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Johdantokappaleen mukaan, kun rekisterinpitäjänä on viranomaisen, on epätodennäköistä, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti kaikissa kyseiseen tilanteeseen liittyvissä olosuhteissa. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että suostumusta voidaan käyttää henkilötietojen käsittelyn oikeusperustaa täydentävänä suojatoimena (PeVL 20/2020 vp, s. 6-8; ks. myös StVM 17/2020 vp, s. 3-4). Oikeusministeriö toteaa, että jatkovalmistelun yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota käsittelyn oikeusperustaan, erityisesti suostumukseen perustuvaan käsittelyyn.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Suurpää Johanna
OM

Mäkelä Amanda
Oikeusministeriö